

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Zdeňka Kühna, soudkyně Daniely Zemanové a soudce Petra Mikeše v právní věci žalobců: **a) I. H., b) N. G. R. F. H.**, oba zast. JUDr. Marií Cilínkovou, advokátkou se sídlem Bolzanova 1, Praha 1, proti žalovanému: **Magistrát hlavního města Prahy**, se sídlem Mariánské náměstí 2/2, Praha 1, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 14. 10. 2015, čj. S-MHMP 650373/2015, v řízení o kasační stížnosti žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 3. 8. 2016, čj. 3 A 159/2015-39,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Klíčovou otázkou této věci je ústavnost a aplikovatelnost § 19 vystěhovaleckého patentu ze dne 24. března 1832, č. 2557 sb. zák. soud. (dále též jen „vystěhovalecký patent“), který zbavoval ženy státní příslušnosti tehdy, pokud uzavřely sňatek s příslušníkem cizího státu.

[2] Žalobci žádali o vydání potvrzení o státním občanství České republiky jejich zemřelé matky A. M. R. F., rozené H., nar., zemř. X. Úřad městské části Praha 5

rozhodnutím ze dne 24. 3. 2015, čj. 40/2008, dospěl k názoru, že matka žalobců nebyla českou, resp. československou občankou, neboť sňatkem s maďarským státním příslušníkem dne 1. 8. 1928 ztratila československé občanství. Žalovaný odvolání žalobců zamítl.

[3] Žalobci se domáhali zrušení rozhodnutí žalovaného, neboť aplikovalo neplatnou protiústavní normu. Městský soud žalobu jako nedůvodnou zamítl s tím, že matka žalobců platně pozbyla československé občanství.

II. Stručné shrnutí argumentů kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[4] Žalobci (dále jen „stěžovatelé“) se kasační stížností domáhají zrušení rozsudku městského soudu a správních rozhodnutí. Stěžovatelé v první řadě namítají, že v době svatby účinný § 19 vystěhovaleckého patentu z roku 1832 byl z důvodu své diskriminační povahy vůči ženám v rozporu s § 106 a § 128 odst. 1 ústavní listiny Československé republiky. Dále tvrdí, že není možno směšovat tehdejší znění vystěhovaleckého patentu, který mluvil o *pozbytí vlastností rakouských poddaných*, s pojmem „státní občan“. Nadto stěžovatelé zmiňují, že dle potvrzení Ministerstva vnitra ze dne 12. 8. 1945 byla matka stěžovatelů vyňata z opatření vůči maďarským státním příslušníkům, a že s ní mělo být nakládáno jako s Čechy. Výklad městského soudu, že se potvrzení mělo vztahovat pouze na opatření vydaná v rámci poválečného uspořádání, je třeba posoudit jako příliš zužující. Jejich matka nebyla nijak spojena s Velkoněmeckou říší, proto konfiskace jejího majetku v poválečném období vedla ke zjevné nespravedlnosti, kterou městský soud nesprávně aproboval.

[5] Žalovaný se ve vyjádření ztotožnil s odůvodněním městského soudu.

III. Právní hodnocení Nejvyššího správního soudu

[6] Důvodnost kasační stížnosti posoudil soud v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 103 odst. 1 s. ř. s.); neshledal přitom vady, jimiž by se musel zabývat i bez návrhu (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[7] Kasační stížnost není důvodná.

[8] Podle § 19 vystěhovaleckého patentu *ženské, kteréž zemského měšťanství požívají, a kteréž za cizozemce se provdají, an stav manželův následují, ztratí tím vlastnost rakouských poddaných*.

[9] První argument stěžovatelů míří k tomu, že se tato norma nemohla na jejich matku vztahovat jednoduše proto, že v roce 1928 nebyla „rakouskou poddanou“. K tomu lze uvést, že podle čl. 2 zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, *[v]eškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti*. V platnosti tak zůstal a nadále byl aplikován i vystěhovalecký patent. Termín „poddaný“ původně označující příslušnost k panovníkovi jakožto suverénovi se v průběhu času,

pokračování

nejpozději právě prohlášením československého státu, proměnil v termín „občan“, který naopak vyjadřuje právní vztah mezi občanem jako fyzickou osobou a státem jakožto veřejnoprávní korporací. „Rakouským poddaným“ proto od roku 1918 nutno rozumět československé státní občany, což plyne i z prvorepublikové rozhodovací praxe (srov. např. nálezy NSS ČSR Boh. A 5335/25 nebo Boh. A 9076/1931).

[10] Druhým argumentem stěžovatelů je, že § 19 vystěhovaleckého patentu byl v roce 1928 v rozporu s tehdejší československou ústavní listinou. K tomu uvádí NSS následující. Je nepochybné, že § 19 vystěhovaleckého patentu by byl neslučitelný se současnými lidskoprávními standardy, neboť zjevně diskriminuje ženy oproti mužům, kteří státní občanství sňatkem s cizinkou neztráceli. Ústavnost § 19 vystěhovaleckého patentu v podobě, jak byl aplikován na právní skutečnost z roku 1928, však není posuzována ve vztahu k dnešním lidskoprávním katalogům. To stěžovatelé ani netvrdí a namísto toho namítají protiústavnost § 19 ve vztahu k ústavní listině Československé republiky z roku 1920. Tomuto argumentu však již přisvědčit nelze.

[11] Události, které se děly v meziválečné Evropě i v době krátce poválečné, nelze vnímat optikou soudobé úrovně ochrany lidských práv [srov. obecně náleze ze dne 8. 3. 1995, sp. zn. Pl. ÚS 14/94 (N 14/3 SbNU 73, č. 55/1995 Sb.) - *Legalita a legitimita dekretů prezidenta republiky*]. Stejně tak nelze celou otázku diskriminace žen v roce 1928 obejít tím, že se dobové ústavní dokumenty vyplní obsahem z počátku 21. století. Zákaz diskriminace žen byl vnímán zcela jinak v roce 1928 a zcela jinak je vnímán dnes (srov. k tomu též usnesení ÚS ze dne 20. 12. 2004, sp. zn. I. ÚS 43/03, týkající se srovnatelné skutkové situace). Ústavní listina z roku 1920 (zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky), které se stěžovatelé dovolávají, v § 106 odst. 1 obecně prohlásila, že se *[v]ýsady pohlaví, rodu a povolání se neuznávají*. Ovšem již další ustanovení, na které stěžovatelé poukazují, vůbec nepamatuje na diskriminaci na základě pohlaví – podle § 128 odst. 1 *všichni státní občané republiky Československé jsou si před zákonem plně rovni a požívají stejných práv občanských a politických nehledíc k tomu, jaké jsou rasy, jazyka nebo náboženství*.

[12] Jak uváděla dobová judikatura, „[ž]ena provdaná, jejíž manželství nebylo rozvedeno soudem ani prohlášeno za neplatné, nemůže samostatně nabýt státního občanství, nýbrž sleduje [...] v tomto směru svého manžela“ (viz náleze NSS ČSR Boh. A 2599/23). Tento, z dnešního pohledu zjevně diskriminační právní závěr vyplýval nejen ze samotného vystěhovaleckého patentu, ale z celkového vnímání postavení žen v 19. století i v prvé půli století dvacátého. Ostatně až do konce roku 1949 platil § 91 a § 92 obecného zákoníku občanského, z něhož vyplývalo nerovné a závislé postavení manželky v rodině (podle § 91 byl muž hlavou rodiny, podle § 92 *[m]anželka obdrží jméno mužovo a požívá práv jeho stavu. Jest povinna následovati muže do jeho bydliště, pomáhati, seč jest, v domácnosti a ve výdělku a, pokud toho vyžaduje domácí pořádek, sama plniti i dáti plniti opatření mužem učiněná*; viz k tomu blíže Rouček, F. – Sedláček, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*, V. Linhart, Praha 1935, výklad k § 32 na s. 300 a dále komentář k § 92, marg. rubrika 8).

[13] Lze proto shrnout, že vystěhovalecký patent byl až do zrušení zákonem č. 194/1949 Sb. platnou a aplikovatelnou součástí československého právního řádu (§ 10 odst. 1 bod 2 zákona č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství; srov. např. Rouček, F. – Sedláček, J. *cit. dílo*, výklad k § 32 na s. 298; Verner, V. *Státní občanství a domovské právo republiky Československé*, Praha 1946, s. 113; *Slovník veřejného práva československého*, Brno 1932, svazek II., s. 989 - 990). Již 24. 6. 1947 byl nahrazen § 19 vystěhovaleckého patentu poněkud „měkčí“ normou, která dávala možnost československé státní občance v případě sňatku s cizincem žádat o ponechání československého občanství ministerstvo vnitra. Ministerstvo mělo správní uvážení, zda jí občanství ponechá (viz § 2 zákona č. 102/1947 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství sňatkem, srov. § 6 tohoto zákona, který rušil mj. § 19 vystěhovaleckého patentu).

[14] Nelze bezmála po sto letech účelovou reinterpretací prvorepublikové ústavy dospět k závěru, že vystěhovalecký patent byl po roce 1920 protiústavní a neaplikovatelný. Takovýto závěr by byl v rozporu se zásadou pravé retroaktivity a zcela by změnil status matky stěžovatelů, kterého v roce 1928 sňatkem s maďarským státním příslušníkem dosáhla. Tohoto statusu si byla matka stěžovatelů ostatně velmi dobře vědoma [např. před notářkou v Hamburku v roce 1990 výslovně uvedla, že sňatkem v roce 1926 (jde pravděpodobně o chybu v datu) získala maďarskou státní příslušnost – viz překlad notářského zápisu ze dne 18. 11. 1990, založený ve správním spise].

[15] Relevantní rovněž není ani odkaz stěžovatelů na osvědčení vydané Ministerstvem vnitra z roku 1945 ve prospěch matky stěžovatelů. Městský soud správně posoudil, že osvědčení vyjímalo matku stěžovatelů a její děti z dopadů prezidentských dekretů (poválečných opatření proti Němcům a Maďarům), navíc dle své dikce toliko prozatímně („až do dalšího“). Nijak se nedotýkalo případných právních skutečností, ke kterým došlo v minulosti (kupříkladu pozbytí československého státního občanství v roce 1928).

[16] K otázkám konfiskace majetku matky stěžovatelů po roce 1945 se již zdejší soud nemohl vyjádřit, neboť tato otázka není předmětem nynějšího sporu.

IV. Závěr a náklady řízení

[17] S ohledem na výše uvedené Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 věta poslední s. ř. s.).

[18] O náhradě nákladů řízení rozhodl podle § 60 odst. 1 za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatelé nemají právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, neboť ve věci neměli úspěch; žalovanému, kterému by jinak jakožto úspěšnému účastníku řízení právo na náhradu nákladů řízení příslušelo, žádné náklady řízení nad rámec jeho běžné úřední činnosti nevznikly.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

pokračování

V Brně dne 5. října 2016

Zdeněk Kühn
předseda senátu